MUHAMMED BİN KÂSIM (İbn-i Enbârî)

Hadîs ve nahiv âlimlerinden. Künyesi, Ebû Bekr Enbârî'dir. 271 (m. 884) senesinde doğdu. 328 (m. 940)'de vefât etti. Edebiyat ve lügatta zamanının en büyük âlimidir. İsmail bin İshâk el-Kâdı, Ahmed bin Heysem bin Hâlid el-Bezzâz, Muhammed bin Yûnus el-Kadîmî, Ebû Abbâs Sa'lebâ, Muhammed bin Ahmed bin Nadr ve zamanının diğer âlimlerinden ilim almıştır. Faziletli ve sadâkat sahibi bir zât idi. Kendisinden; Ebû Amr bin Hayviyeh, Ebû Hüseyn İbn-i Bevvâb, Ebû Hasen Dâre Kutnî, Ebû Fadl bin Me'mûn, Ahmed bin Muhammed el-Cerrâh, Muhammed bin Abdullah ve diğer âlimler ilim almışlardır. Tefsîr, hadîs ve târihi konuların yanında pekçok şiir ezberlemişti. Bunları, ezberden talebelere imlâ ettirir, yazdırırdı.

Muhammed bin Kâsım kuvvetli hafızasıyla ve pekçok ilmî mes'eleyi ezberlemekle meşhûr olup, zâhid (dünyâya hiç düşkün olmayan) ve mütevâzi bir zât idi. Bir defasında hastalanmıştı. Dostları ziyâretine gittiler. Babasının pek üzgün ve endişeli olduğunu gördüler. Bu kadar endişe etme, üzülme dediler. Babası şöyle cevap verdi: "Nasıl üzülüp endişelenmeyeyim. O, şu gördüğünüz kitapların hepsini ezbere biliyor" diyerek kitaplarını gösterdi. Kendisi de, onüç sandık dolusu kitap ezberlediğini söylemiştir. "Garîb-ül-hadîs", "Şerh-ül-kâfî", "El-Müzekker vel-Müennes", "Risâlet-ül-müşkil", "İlhâcât", "El-Vadih fin-nahv", "Edeb-ül-kâtib", "Er-Reddû alâ men halefe mushâfe Osman" gibi eserleri vardır.

İbn-i Enbârî buyurdu ki: "Ey Allahım! Bütün mahlûkâtı, ilminle, irâde ve kudretinle yarattın. Onlar arasından hâlis kullarını seçtin. Bu kullarını, vahyini kendilerine teslim etmek için emîn (güvenilir) ve emirlerine uyan kimseler olarak kıldın. Onları beğendiğin ve râzı olduğun bir din olan müslümanlığa da'vet eden, onu insanlara anlatan kimseler kıldın, İslâmiyeti insanlara bildirmek için vahiy gönderdin. Bütün insanları ve cinleri O'na da'vet ettin. Müslümanlığa yapışanları muhafaza eyledin. Müslümanlıktan başka bir din, senin katında makbûl değildir. Senin yanında müslümanın, îmân sahiplerinin ameli kıymetlidir. Îmân etmiyenlerin amelinin hiçbir kıymeti yoktur. (Çünkü amel, îmân varsa Allahü teâlânın katında kıymet bulur.) Yâ Rabbi! Gönderdiğin Peygamberler (aleyhisselâm) senin emirlerini insanlara ulaştırdılar. Kendileri de senin emirlerine itaat eylediler. Habîbin Hazreti Muhammed'i (aleyhisselâm) göndermek sûretiyle Peygamberlik kapısını kapadın. Artık ondan sonra Peygamber (aleyhisselâm) gelmiyeceğini bildirdin. En büyük ikramını ve ihsânını Hazreti Muhammede (aleyhisselâm) yaptın. O'na husûsî ihsânlarda bulundun. O'nu vahyin hakkında emîn (güvenilir) kıldın. O'nu açık bir yol olan İslâmiyet ile gönderdin. İslâmiyet, Allahü teâlâdan başka ilâh olmadığına, Hazreti Muhammed'in (aleyhisselâm) Allahü teâlânın kulu ve Peygamberi olduğuna inanmayı emreder. Namaz kılmayı, zamanında kılmayı ve namaz kılmakta gevşeklik yapmamayı ister, İslâmiyet oruç tutmayı, zengin ise müslümanın zekât vermesini, gücü yetiyorsa hacca gitmesini emreder, İslâmiyet, Cum'ayı ve cemâatle namazı emreder, İslâmiyet, emr-i ma'rûf ve nehy-i münkeri (iyiliği emredip, kötülükten alıkoymayı) emreder, İslâmiyet, insanların güçsüzlere ve fakîrlere yardım etmesini, merhametli ve şefkatli olmasını emreder. Müslümanın iyi ve sâlih kimselerle oturup kalkmasını, kötü kimselerden uzak kalmasını tavsiye eder. Yâ Rabbî! İslâmın aydınlığı ile cehâleti yok ettin. Onunla, yanlış ve sapık yolların ateşini söndürdün."

1) Mu'cem-ül-müellifîn cild-11, sh. 143

2) Târih-i Bağdâd cild-3, sh. 181

3) Vefeyât-ül-a'yân cild-4, sh. 341

4) Tabakât-ı Hanâbile cild-2, sh. 69

5) Tezkîret-ül-huffâz cild-3, sh. 842

6) Bugyet-ül-vuât cild-1, sh. 212

7) Şezerât-üz-zeheb cild-2, sh. 315

8) El-A'lâm cild-6, sh. 334

9) Tabakât-ı müfessirîn cild-2, sh. 226